

# VAI TRÒ VÀ TRÁCH NHIỆM CỦA GIẢNG VIÊN TRONG ĐÀO TẠO NGHỀ

Lê Quang Liêm

Trưởng Phòng Quản trị - Dịch vụ

## Tóm tắt

Trước xu thế hội nhập, các nước phát triển trên thế giới có nền giáo dục tiên tiến, các nước đang phát triển và chậm phát triển có những bước chuyển biến trước sức ép phát triển hệ thống giáo dục của toàn cầu. Ảnh hưởng và tác động mạnh đến nền giáo dục Việt Nam. Chính vì thế nền giáo dục của Việt Nam buộc phải đổi mới và ngày một hoàn thiện, hội đủ các điều kiện để đào tạo ra thế hệ sinh viên có tay nghề cao đáp ứng nhu cầu thay đổi của xã hội. Cung cấp nguồn lao động có tay nghề cao cho các doanh nghiệp trong nước và ngoài nước, đang hoạt động tại Việt Nam cũng như xuất khẩu lao động ra thị trường khu vực và quốc tế. Để đạt được mục tiêu đề ra đòi hỏi nền giáo dục Việt Nam nói chung và các trường đào tạo nghề phải tạo sự chuyển biến tích cực và những bước đột phá mạnh mẽ để bắt kịp tiến trình phát triển xã hội và hội nhập.

## 1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây sinh viên Việt Nam có xu hướng đi du học nước ngoài rất nhiều như Mỹ, Anh, Úc, nhật singapore... Trước tình trạng xã hội như thế, tại sao chúng ta không giữ chân học sinh lại cho các trường đào tạo trong nước? Vì đây là nguồn “khách hàng” tiềm năng cho các trường của Việt Nam. Vấn đề ở đây cho thấy nền giáo dục chúng ta hiện nay bắt buộc phải nhìn thẳng vào sự thật để từ đó nhận ra được những vấn đề yếu kém và những vấn đề cần phải cải tiến, sửa đổi kịp thời để khẳng định chính mình trên thị trường giáo dục trong khu vực và quốc tế. Từ đó tạo ra thị trường lao động theo hướng rộng mở.

Trong giáo dục đào tạo nghề nếu có định hướng đúng đắn, có cạnh tranh lành mạnh mỗi trường phải tự xây dựng chiến lược cụ thể, mục tiêu đào tạo phù hợp, xây dựng đội ngũ giảng viên có trình độ hiểu biết và chuyên môn kỹ thuật cao cùng với cơ sở vật chất thỏa đáng đủ sức cạnh tranh, nâng cao chất lượng đào tạo, đáp ứng nhu cầu của người học từ đó đào tạo được nguồn nhân lực có tay nghề cao cung cấp cho xã hội.

Để đạt được mục tiêu đề ra, nhiều chính sách mang tính chiến lược được ban hành như: nghị quyết số 14/2005/NQ-CP ngày 02/11/2005 về đổi mới cơ bản và toàn diện giáo dục đại học Việt Nam giai đoạn 2006-2020; Bộ giáo dục đào tạo và Bộ nội vụ ban hành thông tư liên tịch 07/2009/TTLT-BGDĐT-BNV ngày 15/04/2009 hướng dẫn quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm, tổ chức bộ máy, biên chế đối với đơn vị sự nghiệp công lập thuộc ngành giáo dục –Đào tạo...

Để đạt được những thành tựu cho công cuộc đổi mới này nhà nước Việt Nam cần phải giải quyết nhiều yếu tố: đổi mới chính sách - cơ chế của nhà nước; đổi mới cơ chế quản lý về dạy nghề; lập các giải pháp cụ thể cho từng đơn vị; năng lực các cấp lãnh đạo cần xóa bỏ tâm lý ỷ lại, dựa dẫm và trông chờ; trình độ chuyên môn của giảng viên phải phát huy và học sinh sinh viên phải thay đổi cách nhìn và cách học. Nội dung bài này chỉ tập trung viết về vai trò và trách nhiệm của giảng viên trong đào tạo nghề.

## 2. Nội dung

#### *a. Vai trò và trách nhiệm của giảng viên trong đào tạo nghề*

Ngày nay, những đặc điểm và xu thế phát triển của thời đại đang đặt ra những yêu cầu cao đối với chất lượng nguồn nhân lực, đòi hỏi phải đổi mới giáo dục một cách toàn diện. Xu hướng đổi mới cơ bản là chuyển từ kiểu dạy học “ lấy giáo viên làm trung tâm” sang kiểu “dạy học lấy học sinh làm trung tâm”. Nói cụ thể hơn là dạy học phải hướng vào người học. Đặt người học vào vị trí trung tâm của quá trình giáo dục – dạy học không có nghĩa là phủ nhận hay xem nhẹ vai trò chủ đạo của giảng viên trong quá trình giáo dục. Cần phải nhận thức rằng học sinh là đối tượng của giáo dục, vì vậy phải tôn trọng lợi ích, nhu cầu của người học. Lợi ích và nhu cầu cơ bản nhất của học sinh là sự phát triển nhân cách của họ, cho nên mọi nỗ lực của nhà trường, của giảng viên trong hoạt động giáo dục và dạy học đều phải hướng tới việc tạo điều kiện thuận lợi để học sinh, bằng hoạt động của mình, hình thành và phát triển nhân cách. Trong dạy học lấy học sinh làm trung tâm, vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo của học sinh được phát huy, nhưng vai trò của giảng viên không hề bị hạ thấp, yêu cầu đối với người dạy không hề giảm nhẹ, trái lại, giảng viên càng phải có trình độ cao về chuyên môn nghiệp vụ mới có thể đóng vai trò là người cố vấn, người trọng tài luôn luôn giữ vai trò chủ đạo trong quá trình sư phạm. Chính vì vậy, A. Dixtevec cho rằng: “ Người giảng viên bình thường mang chân lý đến cho trò, người giảng viên giỏi biết dạy cho trò đi tìm chân lý”.

Do vậy giáo dục luôn được xem là động lực cơ bản thúc đẩy sự phát triển kinh tế – xã hội, vai trò của người giảng viên đặc biệt được coi trọng, chức năng của người giảng viên có nhiều thay đổi và yêu cầu đối với nhân cách người giảng viên cũng ngày càng cao hơn.

- Trong một thế giới khoa học kỹ thuật, công nghệ phát triển vừa mang lại sự biến đổi nhanh trong đời sống xã hội, vừa tạo ra sự chuyển dịch các định hướng giá trị, thì người giảng viên không chỉ đóng vai trò truyền đạt tri thức, mà đồng thời phải có khả năng phát triển những cảm xúc, thái độ, hành vi ứng xử của học sinh, đảm bảo cho học sinh làm chủ được và biết ứng dụng hợp lý những tri thức đó.

- Ngày nay ứng dụng khoa học công nghệ vào quá trình dạy học ngày càng nhiều, các phương tiện kỹ thuật dạy học ngày càng phát triển hiện đại... nhưng chỉ có tác dụng giảm nhẹ sức lao động, tăng thêm năng lực dạy học, giáo dục của giảng viên chứ hoàn toàn không thể thay thế được vai trò của họ. Điều đó có thể lý giải rằng giảng viên không chỉ dạy tri thức khoa học, dạy kỹ năng, kỹ xảo, phát triển trí tuệ học sinh mà còn truyền bá cho họ thế giới quan khoa học, lý tưởng, niềm tin đúng đắn, khơi dậy và bồi dưỡng cho họ những phẩm chất đạo đức tốt đẹp, năng lực sáng tạo của một người công dân. Giảng viên phải giáo dục học sinh về tâm hồn, về đạo lý, công lý không những thông qua “dạy chữ” mà là “dạy người”. Giảng viên phải giáo dục nhân cách học sinh bằng chính nhân cách của mình, cho nên không có máy móc nào hiểu được con người, tác động đến con người sâu sắc bằng chính con người.

- Trong nhà trường, giảng viên đóng vai trò chủ đạo có nghĩa giảng viên không chỉ là người truyền đạt thông tin mà còn là người tổ chức, hướng dẫn, điều khiển, điều chỉnh quá trình nhận thức và quá trình hình thành nhân cách của học sinh.

- Giảng viên là người giáo dục và đào tạo thế hệ tương lai của dân tộc, của đất nước. Cụ thể người giảng viên có trách nhiệm truyền đạt cho thế hệ trẻ hệ thống tri thức khoa học, kỹ năng, kỹ xảo lao động nghề nghiệp, truyền bá cho họ lý tưởng và đạo đức chân chính, hệ thống các giá trị, tinh hoa văn hoá của dân tộc và nhân loại, đào luyện họ trở thành những lớp người có ích cho đất nước. Phương thức truyền đạt nhà trường thông qua vai trò người giảng viên

- Vai trò quyết định của người giảng viên trong việc chuẩn bị thế hệ trẻ có trách nhiệm xây dựng tương lai của nhân loại theo hướng toàn cầu hóa, đoàn kết, hiểu biết, tôn trọng lẫn nhau, sống trong hoàn bình, bao dung... Tất cả phụ thuộc rất nhiều vào việc đội ngũ giảng viên phải rèn luyện được ở thế hệ trẻ một trí tuệ nghiêm túc, tình cảm sâu sắc, thông cảm lẫn nhau cùng với tính độc lập ngày càng cao.

*b. Một số định hướng đổi mới công tác đào tạo và bồi dưỡng giảng viên*

Nền giáo dục của nước ta chịu ảnh hưởng nhiều của quán tính dạy học theo kiểu hàn lâm. Vai trò người thầy dù ở cấp bậc nào cũng luôn đứng ở vị trí tối cao. Thầy luôn là khuôn mẫu mà trò không thể được phép phản biện hay những thông tin mới mà thầy chưa tiếp xúc hay phát hiện thì đây cũng chính là một hạn chế còn tồn tại rất lớn trong nền giáo dục “tôn sư trọng đạo” mà chúng ta đang mắc phải.

Đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục - đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thành nếp tư duy sáng tạo của người học, từng bước áp dụng các phương pháp tiên tiến và phương tiện hiện đại vào quá trình dạy học, bảo đảm điều kiện và thời gian tự học, tự nghiên cứu cho sinh viên. Từ đó nghiên cứu xác định hướng đổi mới phương pháp dạy học là phát huy cao độ tính tích cực, độc lập, phát triển tư duy sáng tạo cho sinh viên; Bồi dưỡng năng lực tự học, tự nghiên cứu; Rèn luyện kỹ năng thực hành, kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên.

- Việc chuyển đổi kiểu dạy “lấy người học làm trung tâm” giảng viên không còn đóng vai trò chính là người truyền đạt kiến thức mà là người gợi mở, hướng dẫn, tổ chức, cố vấn, trọng tài cho các hoạt động tìm tòi, tranh luận của sinh viên. Theo đó phương pháp dạy học tích cực đang dần thay thế các phương pháp dạy học thụ động nhằm phát huy tính tích cực chủ động sáng tạo của người học.

- Giảng viên không chỉ là người cung cấp tri thức mà phải là người hướng dẫn sinh viên đến với tri thức, đến với khoa học bằng con đường ngắn nhất, tốt nhất và luôn sáng tạo. Có sáng tạo, có tư duy sáng tạo được coi là yếu tố quyết định đi đến khẳng định tự chủ. Về phía giảng viên cần phải hành động như một người bạn có kinh nghiệm, khuyên nhủ, hướng dẫn cho các em sinh viên biết những gì mà thầy biết về vấn đề được đặt ra.

- Tâm huyết của người giảng viên rất quan trọng. Giảng viên luôn đặt mình vào người học để hiểu người học cần học những gì? người dạy cần dạy những gì? đặt mình vào doanh nghiệp để biết doanh nghiệp cần những gì? nguồn nhân lực như thế nào để đào tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng nhu cầu xã hội.

- Cải thiện phương pháp dạy học mới đó là phương pháp nêu vấn đề và giải quyết vấn đề thay cho phương pháp truyền đạt và tiếp thu một cách thụ động. thực tế những vấn đề đặt ra và các tình huống xảy ra là giả thiết. Vì thế buộc sinh viên phải tư duy để phát

hiện ra vấn đề qua đó rèn cho sinh viên rèn luyện tư duy độc lập, tập nghiên cứu, sáng tạo, phát hiện và giải quyết vấn đề.

- Trên cơ sở tôn trọng tính tự chủ, sinh viên cần chủ động nghiên cứu, phân tích, suy luận, tìm tòi, nghi ngờ, và đặt vấn đề lại tranh luận thậm chí phê phán, phản đối, ...qua đó rèn luyện tư cách độc lập, dám nghĩ, dám hành động để dần trở thành một người làm chủ tri thức thật sự.

- Bên cạnh trang bị cho sinh viên tính tự chủ trong việc tiếp thu kiến thức khoa học, ngành nghề đồng thời phải định hướng và giải quyết các vấn đề xã hội theo khả năng của mình đó là kỹ năng sống.

- Người giảng viên cũng cần phải điều chỉnh thái độ “ dân chủ là tôn trọng người học” với sinh viên trong quá trình trao đổi, đối thoại. Việc lấy ý kiến sinh viên không những giúp cho giảng viên nhận thức được những mặt còn tồn tại trong phương pháp giảng dạy mà còn giúp cho giảng viên củng cố và hoàn thiện mình đây là mục tiêu hướng tới quá trình đào tạo và tự đào tạo mà bản thân giảng viên và sinh viên đều phải nhận thức được nhu cầu của xã hội là luôn phát triển. Vì vậy giảng viên và sinh viên là hai đối tượng kiến thiết nguồn nhân lực phục vụ cho sự phát triển của xã hội. Hai đối tượng này phải nhận thức được sự tương tác trong quá trình hình thành những giá trị tự chủ nhưng vai trò giảng viên luôn mang tính quyết định

Đổi mới giáo trình, bài giảng để nâng cao chất lượng: thống nhất tên học phần phải tương ứng với chương trình đào tạo của các bậc đại học, cao đẳng tiên tiến trong cùng ngành, nhằm tạo điều kiện chuẩn hóa giáo trình và liên thông, liên kết giữa các trường.

Cơ sở vật chất (phòng học, phòng thí nghiệm, thiết bị giảng dạy và thực hành, sân chơi, sân tập thể dục thể thao...) là những yếu tố tuy không trực tiếp nhưng có đóng góp quan trọng vào chất lượng đào tạo.

Như chúng ta đã biết, để sản xuất ra một sản phẩm đẹp về mẫu mã, đạt về chất lượng đáp ứng nhu cầu sử dụng cho xã hội cần phải hội đủ rất nhiều yếu tố. Trong đó yếu tố tay nghề của người thợ là quan trọng nhất, kể đến là máy móc thiết bị và công nghệ. Người thợ có trình độ tay nghề cao, có tâm với nghề, mới khai thác tốt công nghệ tiên tiến của máy móc, mới tạo ra sản phẩm tốt. Trong đào tạo nghề cũng vậy để đào tạo ra nguồn lao động chất lượng cao đáp ứng nhu cầu xã hội cũng cần nhiều yếu tố. Nhưng yếu tố quan trọng nhất vẫn là giảng viên, người giảng viên cần hội đủ nhiều tố chất: năng lực chuyên môn, năng lực sư phạm, năng lực ngoại ngữ, tin học, ứng dụng tốt công nghệ và làm chủ được công nghệ. Để tạo một đội ngũ giảng viên đáp đủ yêu cầu và mục tiêu đề ra cần phải gắn kết nhiều mối quan hệ với các nội dung:

- Công tác tổ chức cán bộ: phát triển đội ngũ giảng viên, tuyển dụng giảng viên phải căn cứ vào chiến lược phát triển cụ thể của đơn vị. Với mục đích xây dựng đội ngũ giảng viên và cán bộ quản lý đủ về số lượng đảm bảo về chất lượng tiến tới vượt chuẩn để có thể thực hiện tự chủ tự chịu trách nhiệm trong lĩnh vực đào tạo. Xây dựng và hoàn thiện quy chế tuyển dụng, sử dụng đội ngũ lao động, bổ nhiệm nhân sự quản lý sao cho thu hút và giữ chân được nhân sự có chất lượng cao. Trong đó cho phép sử dụng đội ngũ

các giảng viên có trình độ cao, có kinh nghiệm và uy tín nhưng quá tuổi để làm công tác cố vấn chuyên môn.

- Đào tạo bồi dưỡng nâng cao kiến thức toàn diện cho đội ngũ giảng viên bằng nhiều hình thức như tạo điều kiện để giảng viên tham gia các lớp bồi dưỡng chuyên môn cũng như nghiệp vụ sư phạm. Đồng thời đẩy mạnh công tác đào tạo, kết hợp tự đào tạo với đào tạo lại (Giảng viên học tập tại doanh nghiệp) để bổ sung cập nhật kiến thức mới, công nghệ mới...

- Đào tạo nội bộ được thực hiện do những giảng viên và chuyên viên có trình độ chuyên môn cao chia sẻ kinh nghiệm, kiến thức, kỹ năng...

- Khi đào tạo phải chú ý đến các nhóm giảng viên để có chính sách đầu tư phù hợp: cán bộ đầu ngành, cán bộ chủ chốt, cán bộ kế cận, giảng viên trẻ... để tạo nguồn.

- Trong đào tạo phải chú ý đến công tác thực tiễn, nguyện vọng cá nhân và định hướng của đơn vị. Phải coi trọng nghiên cứu khoa học và hợp tác quốc tế trong đào tạo để nâng cao năng lực của giảng viên tạo nguồn nhân lực chất lượng cao.

### *c. Giải pháp và kiến nghị*

Đổi mới chương trình đào tạo theo hướng: nghề nghiệp và ứng dụng thực tiễn, gắn đào tạo với nghiên cứu khoa học, nâng cao kỹ năng thực hành; đổi mới phương pháp dạy và học. Sử dụng các thành tựu khoa học công nghệ đánh giá hiện đại trong kiểm tra đánh giá. Cần nhập một số chương trình, giáo trình khoa học tiên tiến nhất hoặc hàng đầu thế giới.

Xây dựng và bồi dưỡng đội ngũ giảng viên trẻ, có tâm huyết nghề nghiệp, có trình độ chuyên môn cao, có phong cách quản lý và giảng dạy tiên tiến hiện đại.

Phối hợp với doanh nghiệp tạo điều kiện để giảng viên nâng cao trình độ kỹ năng nghề, gắn đào tạo với thực tiễn sản xuất, kinh doanh, dịch vụ cũng như hoạt động nghiên cứu, sản xuất, ứng dụng và chuyển giao công nghệ.

Giảng viên phải là người đã được tham gia trực tiếp vào quá trình hoạt động của doanh nghiệp, phải có khả năng dạy học được cả lý thuyết chuyên môn và thực hành nghề nghiệp

## **3. Kết luận**

Đề cải cách hoàn thiện toàn diện nền giáo dục là một việc làm không thể không làm. Giải pháp hữu hiệu để phát triển giáo dục là tự chủ, từ đó nhà trường chủ động huy động các nguồn lực trong đó nguồn lực cốt lõi là giảng viên. Học sinh sinh viên ra trường đáp ứng tốt cho thị trường lao động.

## **Tài liệu tham khảo**

- [1]. Nghị quyết số 14/2005/NQ-CP ngày 02/11/2005 về đổi mới cơ bản và toàn diện giáo dục đại học Việt Nam giai đoạn 2006-2020;
- [2]. Nghị định 43/2006/NQ-CP ngày 25/04/2006 của Chính phủ về cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm về thực hiện nhiệm vụ, tổ chức bộ máy, biên chế và tài chính đối với đơn vị sự nghiệp công lập.
- [3]. Quyết định số 121/QĐ-TTg ngày 27 tháng 7 năm 2007 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt quy hoạch mạng lưới các trường Đại học và Cao đẳng giai đoạn 2006 - 2020;
- [4]. Quyết định số 579/QĐ-TTg ngày 19 tháng 4 năm 2011 của Thủ tướng chính phủ về phê duyệt chiến lược phát triển nhân lực Việt Nam thời kỳ 2011 – 2020;
- [5]. Quyết định số 711/QĐ-TTg ngày 13 tháng 6 năm 2012 của Thủ tướng chính phủ phê duyệt Chiến lược phát triển giáo dục 2011-2020;
- [6]. Quyết định số 37/2013/QĐ-TTg ngày 26 tháng 6 năm 2013 của Thủ tướng chính phủ về việc điều chỉnh quy hoạch mạng lưới các trường đại học, cao đẳng giai đoạn 2006–2020;
- [7]. Bộ giáo dục đào tạo và Bộ nội vụ ban hành thông tư liên tịch 07/2009/TTLT-BGDĐT-BNV ngày 15/04/2009 hướng dẫn quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm, tổ chức bộ máy, biên chế đối với đơn vị sự nghiệp công lập thuộc ngành giáo dục –Đào tạo.
- [8]. Ủy ban Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh, Quyết định số 02/2003/QĐ-UBND ngày 03 tháng 01 năm 2003 của Ủy ban Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh về phê duyệt quy hoạch phát triển mạng lưới trường học ngành giáo dục và đào tạo thành phố đến năm 2020;
- [9]. Trường Cao đẳng Kỹ thuật Lý Tự Trọng thành phố Hồ Chí Minh, Quyết định số 1957/QĐ-LTT ngày 22 tháng 12 năm 2014 của Trường Cao đẳng Kỹ thuật Lý Tự Trọng thành phố Hồ Chí Minh về thực hiện chiến lược phát triển nhà trường trong năm 2015 và những năm tiếp theo.